СВОБОДА SVOBODA
УКРАЇНСЬКИЙ ЩОДЕННИК UKRAINIAN DAILY

РІК XLVII. Ч. 150. Джерзі Сіти, Н. Дж., пятниця 30-го червня 1939. No. 150. Jersey City, N. J., Friday, June 30, 1939. VOL. XLVII.

ТРИ ЦЕНТИ В ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВАХ АМЕРИКИ. ПЯТЬ ЦЕНТІВ ЗА ГРАНИЦЕЮ ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВ АМЕРИКИ. Тел. „Свободи": Bergen 4-0237, — Тел. У. Н. Союзу: Bergen 4-1018, 4-0807. THREE CENTS IN THE UNITED STATES OF AMERICA. FIVE CENTS ELSEWHERE.

ФЕДЕРАЛЬНЕ БЮРО КОПАЛЕНЬ ПРО ПРОМИСЛОВІ МОЖЛИВОСТІ УКРАЇНИ

ВАШИНҐТОН. — Бюро копалень Злучених Держав зробило розгляд можливостей промислового розвою України. Підсумки того розгляду вказують на величезні можливості такого розвою. Бюро каже, що Україна має можливості стати величезною промисловою імперією.

Україна має передовсім величезні рільничі засоби. Долини рік Дністра й Дніпра від віків були шпихлірем східньої Европи. Крім цього в східній частині краю в річищі Донця знаходяться велитенські поклади вугля, заліза й манґанцової руди — трьох мінералів, що є основою сталевого промислу.

За обчисленнями федерального бюра копалень, вугляні резерви виносять 172 біліони 300 міліонів тон; залізної руди 4 біліони 66 міліонів тон; залізного кварциту 40 біліонів 900 міліонів тон; манґанцової руди 441 міліонів тон. Крім цього в тому басені є поклади брунатного вугілля, що можуть дати коло 510 міліонів тон.

Крім великого мінерального й рільного багатства Україна має ще досконалий доступ до комунікації морем, передовсім у порті Одеса.

БОРОТЬБА ЗА ОБМЕЖЕННЯ МОНЕТАРНОЇ ВЛАДИ ПРЕЗИДЕНТА.

ВАШИНҐТОН. — На заклик заряду Демократичної Партії члени цеї партії в палаті послів ухвалили продовжити владу президента в монетарних справах та признали йому стабілізаційний фонд у сумі двох біліонів долярів.

З огляду на розходження цеї ухвали з ухвалою сенату, справа приходить під розгляд конференції представників обох палат.

Цей факт указує, що президент не думає здати цеї влади без боротьби.

ПОЧИНАЄТЬСЯ ПРАВИЛЬНА ПОВІТРЯНА КОМУНІКАЦІЯ З ЕВРОПОЮ.

НЮ ЙОРК. — У середу, 28. червня, почала фірма „Пан Америкен Ервейз" правильне воження пасажирів повітрям між Америкою й Европою.

Комунікація почалася вилетом літака „Диксі Клипер" з Порт Вашинґтону, на Лонґ Айленді. Він вилетів з 22 пасажирами в 3. годині зполудня. Подорож до Лізбони, в Портуґалії, має тривати 22 години. Тисячі людей зібралися на летовище, щоби побачити відлет, але серед них не видно було ґаласливої нервовости, яка панує серед людей, що прощають корабель. Ціна білету за одну особу в один бік виносить $375.

МОЛОКО ДОРОЖІЄ.

НЮ ЙОРК. — Компанії Бордена й Шефілда піднесли ціну молока на одного цента від фляшки й ще заповідають дальше подорожіння. Кажуть, що підвишка піде для фармерів.

МІСТО ВІДКРИВАЄ ТАБОРИ.

НЮ ЙОРК. — Департамент шпиталів відкрив на острові Велфер табор для виздоровців — перший того роду табор у краю.

Буде він приймати виздоровців на відпочинок. Буде відкритий удень і буде мати приміщення для 350 осіб.

БОРОТЬБА ПРОТИ ВИВІСОК.

НЮ ЙОРК. — Перед міською пляновою комісією відбуваються тепер цікаві дебати над тим, чи уряд повинен обмежувати свободу виставляти великі вивіски на домах і краєвидах.

Прихильники таких обмежень кажуть, що великі вивіски повинні бути усунені й заборонені, якщо вони перешкоджають комунікації й псують красу краєвиду.

БІЙ ЗА ЧЕМПІОНАТ КУЛАЧНОЇ БІЙКИ.

НЮ ЙОРК. — У приявності 40,000 видців, зібраних у Єнкі Стадіюм, відбулася кулачна боротьба між Джовом Люисом, мурином, чемпіоном кулачної бійки великої ваги, і його визовником, Тонієм Ґалентом. Мали битися до кінця 15 „равнд", але Люїс побив Ґалента до безпритомности в 4. „равнді". У третій Ґаленто набив здорово Люїса.

НЕ ЗГИНУВ ВІД ПОЛИЧНИКА.

НЮ ЙОРК. — Автопсія тіла 14-літнього Стюарта Ґолдберґа, що помер нагло по ударі в лице, завданім йому сторожем камениці Германом Геком, виказала, що хлопець не згинув від поличника, але „з природних причин": він мав якусь недугу мізку. Гека випущено на волю.

ЗУДАРИВСЯ АМБУЛЯНС.

НЮ ЙОРК. — По дорозі до шпиталю з недужою людиною й лікарем зударився шпитальний амбулянс з „троком" так сильно, що їдучого на амбулянсі лікаря треба було відставити до шпиталю як небезпечно раненого. Хора жінка й поліцай, що їхали на амбулянсі, теж були поважно потовчені. Шофера амбулянсу й шофера „трока" арештовано за необережну їзду.

ЖІНКИ В СОВЕТСЬКИХ КОПАЛЬНЯХ.

В останньому часі Совети підготовляють жінок до заступної праці в ріжних ділянках. І так у Донецькому басейні вже обсадили багато становищ жінки, які перейшли спеціяльний вишкіл. Таку саму акцію переводять тепер большевики у найважніших центрах нафтового басейну в Баку, де жінки обсаджують визначні становища. Навіть на полудневo-західнім залізничім шляху жінки виконують у великій мірі заступну службу. Советська влада привязує до цієї справи велике значіння, підкреслюючи, що заступна служба жінок уможливить швидко поставити армію на воєнній стопі.

ПОДАРУВАВ 6 МІЛІОНІВ ДОЛЯРІВ ДЛЯ ВІЙСЬКА.

Британський автомобільний маґнат і філянтроп, вайкавнт Нофілд, подарував 27. травня міліон паїв Моррис Моторс Спілки, тобто коло 6 міліонів і 50 тисяч долярів, на розривки для британської міліції, краєвої оборони та інших війсь. За минулих кілька літ Нофілд роздав 60 міліонів і 840 тисяч долярів на добродійні цілі, такі як університети, шпиталі та на допомогу збідніли(м) околицям Англії.

СЕНЗАЦІЙНИЙ КРАДІЖ ГРОШЕЙ З ПЕЧІ.

Перед апеляційним судом у Вильні відбулася розправа проти електромонтера Д. Рахмана, його батьків і сестри за крадіж кількасот золотих рублів і долярів з печі Бенделя у Вильні — ще в 1937 році. Тому, що гроші пропали підчас закладання в помешканні Бенделя нової електричної інсталяції, поліція арештувала під замітом цього крадіжу електромонтера Рахмана, його батьків і сестру. Окружний суд засудив його на 2 роки вязниці, сестру і батька по 6 місяців, маму увільнив від вини. Апеляційний суд затвердив присуд окружного суду.

ПОСМЕРТНІ ВІСТІ

О. ЛЕВ СЕМБРАТОВИЧ

В Оборн, Ню Йорк, помер у середу, 28. червня, в ночі парох української католицької церкви, о. Лев Сембратович.

Родився в 1880. році й мав при смерті 59 літ. Середні школи й університет перейшов у Львові й Римі. Був висвячений у Львові в 1904. році. Був секретарем митрополита Шептицького. Орґанізував перше українське паломництво до Св. Землі.

За існування Української Держави брав участь у диплиоматичній службі як представник Червоного Хреста.

До Америки приїхав був у перше в 1908. році, вдруге по упадку української державности. Був тут парохом на кількох парохіях, передовсім довгий час на парохії св. Івана Хрестителя в Дітройті, Мішиґен.

Похорон відбудеться в понеділок, 3. липня, в 9. годині рано.

Земля Йому пером!

ДИТИНА ВРЯТУВАЛА ДИТИНУ.

3-літня Катерина Гаюк бавилася недалеко кerниці з двa і пів літньою Дон Мец. Ділялося це в містечку Калмар, Алберта. Несподівано Мец упала в керницю, в якій вода знаходилася 12 стіп від поверхні землі. Мала Катруся, побачивши, що сталось, наробила крику і побігла по поміч, щоб урятувати товаришку забави. І дійсно, завдяки малій Катрусі Гаюк поміч прийшла в пору, щоб урятувати життя Дон Мец. Дівчинку витягнено з води ледве 5 мінут потім, як упала в керницю й при помочі штучного віддихання, яке тревало пів години, приверн(ено) знову до життя.

НАРОДНІ СТРОЇ В МОДІ.

Діти графа Бернадоте, шведського комісара на нюйорську Світову Виставу, появилися на відкриття шведського павільону в шведський народній ноші. Один із синів сидить на колінах матери. Від них наліво Мелер, шведський міністер торговлі.

АНГЛІЯ ЗНОВ КУПУЄ ПШЕНИЦЮ В РУМУНІЇ.

Канада журиться, як позбутися пшениці з найменшою стратою для уряду, а Англія замовила 200,000 тон пшениці в Румунії. Включаючи це останнє замовлення, Англія купила поверх сім міліонів бушлів пшениці в Румунії.

Цим купном гіршої якости пшениці Англія хоче здобути симпатії Румунії, щоб відвернути її увагу від німецького впливу. Продавці канадійської пшениці вірять, що Англія дальше буде купувати канадійську пшеницю через її кращу якість, хоч тепер звернула свої купна до Румунії.

ЗАСТАВНІ БАНКИ В МОДІ.

Маленькі французькі заставні банки почали робити більші інтереси, як усі великі, де люди складають гроші. Досі заставляли ріжні речі тільки бідні люди. Власники т. зв. „льомбарду" майже нічого на них не заробляли, бо, перетриманши через зиму або літо непотрібні частини одежі, мусіли їх на означений речинець звертати. Тепер під впливом тривожних воєнних вісток, люди, що звикли до вигідного життя, а потребують негайно грошей, заставляють футра, образи, срібну посуду за більші гроші, але не мають надії їх в означений речинець викупити. Через те ті малі банки позаробляли останнього місяця міліони.

КРАДІЖ ОБРАЗІВ ВІДОМОГО НАШОГО МИСТЦЯ Л. ГЕЦА У ЛЬВОВІ.

В ночі з 1. на 2. травня ц. р. невідомі злодії дісталися до робітні відомого нашого мистця проф. Льва Геца при вул. Хмельовського ч. 15 у Львові і забрали йому 9 образів. Злодії забрали 7 картин мистця з околиць Кракова, між ними один жіночий портрет у чорній одязі та дві з Сянока, де — як відомо — наш мистець є ґімназійним професором. Величина образів 35x50 цм., техніка — олійна. 8 образів оправлені в золоті ручні рами. Вартість украдених образів 2,900 зл.

СМЕРТЬ МІНІАТЮРНОГО РОМЕЯ.

Алберт Мілне, 27-літній романтик з Торонта, знайшов трагічну смерть під бальконом своєї милої, Дейсі Ворбиртон. Ціла справа, як поліція витолкувала, має підклад розчарованої любови. Мільне залюбився у дівчині, і вони якийсь час товаришили. Недавно, однак надійшов інший „Ромео" та дівчину відбив. Коли третього дня дівчина вернулася з театру, розуміється з тим другим, і збиралась на спочинок, Мільне пробував шляхом бальконy дістатись до її мешкання, але впав на бетон так на очах дівчини згинув.

ЕЛЕКТРИЧНЕ ДРИЖАННЯ МІЗКУ.

Так, як серце рівномірно безупинно рухається, так і мозок людський рівномірно дрижить електричними хвильками. Кожна думка проявляється відмінним дрижанням електрики в мізку.

ПОЛЬСЬКА ПРЕСА ПРО НІМЕЦЬКУ ВОЄННУ ПІДГОТОВКУ

ВАРШАВА. — Всі польські ґазети переповнені ріжнородними вістками, з яких виходило, що Німеччина підготовляє анексію Данціґу, що означає війну, якщо Польща з тим не схоче погодитись. Польські ґазети твердять, що в останнім тижні Німеччина перепачкувала до Данціґу 3,000 військових із Східних Прус. Офіцири переходять у цивільних одягах, а, прибувши до Данціґу, зачинають вправляти охотників, що створили „Корпус добровольців". До Данціґу спроваджують також поживу і перепачковують амуніцію. Зареквіровано також для війська 1,000 коней.

МОЛОДЬ ЗАЧНЕ.

ВАРШАВА. — На вулицях Данціґу видно не тільки повно молодих хлопців, перепачкованих із Східних Прус, але також і тих, що прибули з Варшави чи з інших міст Польщі. Кажуть, що конфлікт зачнеться від боїв, які зводитиме ота молодь: німецька і польська.

КОЛИ ВМІШАЄТЬСЯ НІМЕЧЧИНА?

ПАРИЖ. — Твердять, що ситуація в Данціґу дуже напружена, але Німеччина не використає її в такий спосіб, щоб увійти з військом до міста і його заняти. Навпаки, вона займе вижидаюче становище, поки не вибухне в Данціґу внутрішня революція. Як Данціґ проголосить злуку з Німеччиною, Англія і Франція не будуть інтервеніювати. І не буде можна тоді говорити, що Німеччина заграбала Данціґ, коли вона проголосить згоду на цю злуку. І не буде потреби Англії й Франції йти Польщі на поміч. Так собі це толкує Гітлер згідно з тим, що пишуть про це французькі ґазети. Та додають, що як Польща захоче воювати, то честь Англії й Франції накаже їм станути в обороні Польщі.

„ДЕНЬ МОРЯ" ОБЄДНАВ УСІХ.

ВАРШАВА. — Всі польські партії дійшли перший раз до згоди, святкуючи разом „День Моря". Одначе свято може приспішити конфлікт, якщо німецька фльота захоче заїхати до данціґської пристані без дозволу Польщі. А на таке заноситься.

ЗІСТРІЛИЛИ, ЧИ НІ?

ВАРШАВА. — Пущено по світі вістку, що польська прибережна артилерія зістрілила німецький літак, що летів над польськими водами. Німецька преса написала, що це неправда. А польські ґазети замовкли і нічого про це не згадують.

ПРИВАТИМУТЬ ФАРЛІЯ З ПАРАДОЮ.

ВАРШАВА. — Вже зачали робити великі приготування, щоби привитати генерального почтмайстра Фарлія з великою парадою. Фарлі їде відвідати Польщу на запросини американського амбасадора Бідля.

ЧОМУ НЕ ПРОТЕСТУЄ?

БЕРЛІН. — Все те, що польська преса пише про перепачкування німців до Данціґу і про „Корпус добровольців" — неправда. Таке твердять німецькі урядові кола. І зазначують, що коли би було інакше, то Польща булаб уже давно заложила проти цього в Берліні протест.

НЕМА „ОКРУЖЕННЯ".

ЛОНДОН. — Британське міністерство заявляє, що нема ніякої британської політики „окруження Німеччини". Таке видумала німецька пропаганда і „затроює" тим голови німців. Навпаки, Англія готова наново переговорювати з Німеччиною і заключити новий морський договір.

ЧЕРЧІЛ АПЕЛЮЄ ДО ГІТЛЕРА.

ЛОНДОН. — Винстон Черчіл, що завжди критикував гостро британський уряд за його легку руку супроти Гітлера, взиває всіх англійців стояти тепер твердо при уряді. Заповідає, що місяці липень, серпень і вересень будуть критичні. Та все залежатиме від одного чоловіка — Гітлера. Звертаючись до німецького канцлера, Черчіл підкреслює, що він доконав великих діл, бо підніс Німеччину з великого упадку, а сам вибився на перше місце. Усе те може бути стрaчене за одним махом, якщо Німеччина розпічне війну. Черчіл радить Гітлерові над тим застановитись.

Небезпека черезе Польщу.

Черчіл зазначує, що воєнна небезпека звязана тепер з Польщею. Якщо вона не погодиться з Німеччиною, і Німеччина її заатакує, то Англія буде змушена боронити Польщу.

МИЛОСЕРДЯТЬСЯ, АЛЕ ЧИ НЕ ЗАПІЗНО?

МОСКВА. — Новий головний прокуратор М. Панкратєв, що прийшов на місце уступилого Вишинського, подає, що треба доконче припинити масові арешти невинних людей. Бо навіть як їх звільняють, то всетаки вони мусять просидіти невинно довгий час у тюрмі.

"SVOBODA" (LIBERTY)
FOUNDED 1893.
Ukrainian newspaper published daily except Sundays and holidays by the Ukrainian Press and Book Company, Inc. at 81-83 Grand Street, Jersey City, N. J.

Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jeresy City, N. J. on March 30, 1911 under the Act of March 8, 1879.

Accepted for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103 of the Act of October 3, 1917 authorized July 31, 1918.

За оголошення редакція не відповідає.

За кожну зміну адреси платиться 10 центів.

З Канади нале..ть посилати гроші лише на т. зв. Foreign Money Order.

Тел. „Свободи": BErgen 4-0237. — Тел. У. Н. Союзу: BErgen 4-1016. 4-0807.

Адреса: "SVOBODA", P. O. Box 346, JERSEY CITY, N. J.

ПО ЧВЕРТЬСТОЛІТТІ

Одної неділі 25 літ тому в малому місті в Боснії молодий чоловік стрілив до двох людей, що їхали автом. За кілька годин цих двоє людей померли, а за кілька тижнів після їх смерти держава, котрою мав правити вбитий чоловік, виповіла війну державі, для котрої молодий чоловік стріляв. Інші держави кинулися на допомогу: одні першій, інші другій державі. Скоїласа справжня світова війна, яка в остаточному висліді коштувала життя 8 міліонів людей.

Моглаб забутися й ця сараєвська подія й навіть світова війна згадуватися лише в історії, якби наслідки цих подій ще й досі не ворушили світом. З війни вийшли певні наслідки, які ще й до нині непокоять величезні міліони людей та штовхають їх до повторення чогось подібного: ще й нині є можлива загальна світова війна, і ще нині викликати її може такий, назовні дрібний інцидент, як сараєвський атентат.

Не зважаючи на досвіди великої війни, війна не то, що не стала неможливою, але саме стала неминучою умовиною при всякім розгляді державної політики. Нині просто кожне посунення держави є воєнним посуненням. Доходить це до того, що Франція, з огляду на цю майбутню війну, відступає добровільно Туреччині більше, ніж вона булаб відступила рік тому, ба навіть більше, ніж вона була би заставлена відступити війною.

Воєнне напруження тривало вже так довго, що декому навіть могло би здаватися, що можливість війни вже минула. Та це заспокоєння не має основи в щоденних подіях. Не минає дня без подій, які вказують, що загроза війни не то ослабла, але збільшилася. Одного дня з Парижу доносять, що французький уряд вважає положення найбільше серіозним за останніх 20 літ. Того самого дня до Америки приїжджає французька воєнна комісія, що має оглядати американські промисли зо становища воєнних потреб Франції. У той самий день в американськім конґресі дискутується над питанням невтральностевого закону й обі спорячі сторони годяться лише в одному: в близькій можливості війни. Відповідаючи на обмеження своєї влади в монетарних справах, президент Рузвелт підносить вагу цеї влади для скріплення оборони держави. Ось такі факти заіснували в один лише день. І діються такі факти кожного дня. Світ знаходиться у воєнному напруженні. Кріза може виринути кожної хвилі вже хочби тому, що люди, народи й держави не можуть видержати такого напруження безконечно.

І малощо не кожного дня діються інциденти, які можуть запалити цілий світ. Нині є Данціґ, вчора був Тієнцін, завтра буде якийсь інший. Давніше такого одного інциденту булоб досить, щоб викликати війну. Нині вже треба більше. Але такий інцидент нині можливий. Можливе й таке, що серед загального напруження ще менший інцидент, як Сараєво, може викликати загальну війну. Величина інциденту не міриться справедливо, але відповідно до потреб держави. І малий інцидент при відповідній пропаґанді може бути роздутий до величини воєнної причини.

СЛОВА І ДІЙСНІСТЬ

Не буде зайвим спинитися на хвилину над одним фактом, що стався в тутешній дійсності та викликав доволі живий словесний відгомін — не можна сказати, щоб у колах українського громадянства, — але серед польської суспільности. Це розмова українського посла до варшавського сойму, **Володимира Целевича,** з представником пресової аґенції **„Юнайтед Прес".** Ця розмова, як подають польські часописи, мала бути опублікована в Злучених Державах і Канаді.

Зміст заяви.

У своїй відповіді на запит представника названої аґенції сказав посол Целевич, що після упадку Карпатської України переживає велике розчарування і потрясення та частина українського громадянства, що „лучила великі надії з Німеччиною та Гітлером", що настрої, прихильні для гітлерівського правління, належать у тому громадянстві до минулого. Наслідком такої духової переміни заняло українське громадянство прихильне становище до протилетунської позички, розписаної польською державою та, як висловився пос. Целевич, „задеклярувало **розмірно**. дуже значну суму", причому „на заклик поспішили всі верстви українського громадянства". Самеж українське політичне представництво заняло прихильне становище до протилетунської позички, голосувало в соймі за закон про повновласті для президента польської держави та віднеслося прихильно до підстав заграничної політики Польщі, зясованих у політичній соймовій промові міністра заграничних справ, Бека.

Яке її справжне значіння.

Чи така розмова, хочби навіть і заступника голови Української Парляментарної Репрезентації у варшавському соймі, **дійсно** спинила увагу не то широкого загалу у світі, але хочби відповідальних політиків, можна сумніватись. Але в державі, що стоїть перед маревом війни, де мобілізується опінію власного громадянства на великі будучі випадки, де те громадянство завжди з острахом озирається на українців, що дотепер не відчували основ до „любови" і до особливої напруги, такі слова, як ті, що впали з уст посла Целевича, безперечно мають деякий вплив. Буває громадянство, що виховане **самостійницько,** розумово, кожний має власну застанову й думку. Так виховуються недержавні народи, і **таке є українське громадянство.** Але буває й інше громадянство, таке, як дитина, що заспокоїться, йдучи в темний вечір „надвір", коли мама скаже, що „вови нема, що прогнала вову". Так вихованому громадянству треба слів, теплих, приємних, заспокоюючих. Такий, а не інакший вплив можуть мати слова посла Целевича.

Завважуємо, що ніякий нарід не змінює своєї долі тим, що він балакає. Навіть великі народи і провідники говорять часом не те, що хочуть виконувати. **Суть справи можна перемінити ділом,** а діла — нема. Так отже заява посла Целевича навіть не звернула особлившої уваги в українському громадянстві, хоч з другого боку — у віддалених сторонах землі — вона могла при неточному розгляді викликати враження. несподіваного нового становища з боку українців у Польщі. Коли Целевич каже, що українське населення **деклярувало** масово протилетунську позичку, то це майже правда. Адже при виготовлених **згори** нормах, про те, хто „повинен би" зложити позичку, важко кому відхилитись, а тоді — вже недалеко й до масовости. Навіть заявлена сума може бути доволі висока **розмірно;** на ділі вона могла бути менше - більше така, як збірка на якусь вартнішу установу. Очевидно, що в наших відносинах це поважна сума. Але прицьому треба замітити, що як з одного боку багато осіб та установ давали, щоб уможливити собі екзистенцію, так з другого боку багато осіб не мали що дати, чи з інших причин не дали нічого.

А якже з „гітлерівством"?

Що широкі кола й численні громадяни покладали **велику** надію на ідеалізм політики Гітлера й рахувалися з його безінтересовною прихильністю для української справи, це правда. Але правда й це, що сьогодні нарід переконаний, що ніякий Гітлер нам не поможе. І коли одна частина українського громадянства, маючи в тямці кріваву траґедію Карпатської України, вважає зпоміж кількох ворогів меншим того, що слабший фізично й духово, то є й така частина, що з ненависти до свого положення допускає й одобрює все, що це положення якнебудь змінилоб — всеодно: на добре, чи на лихо. В цьому другому становищі одні признають вияв розуму, а принайменше інстинкту; але другі вважають це за упадок духа, за декадентство.

Ось такі тепер стрінете настрої в наших буднях. Тому то розмова посла Целевича не мала й не має на українську дійсність **ніякого впливу** і нею ніхто не займається.

Як поставилася польська публика до цієї заяви?

Безперечно названа заява була приємна для всіх польських політичних напрямків. Її широко обговорювала вся польська преса. Одні повторюють здавна вивчену фразу про те, що це замало говорити, а треба виявити ділом льояльність; деякі кажуть, що це тільки посол Целевич так говорить, а не український нарід; інші накликають, щоб не вірити, бо українці вже нераз складали такі заяви; деякі знов сварять Целевича і загалом Українську Парляментарну Репрезентацію, чому вона таких слів не проголосить із соймової трибуни, якщо вони віддають справжні українські настрої. Але трапився навіть такий польський часопис, що робить поважні закиди таки своїй польській публиці з тої причини, що вона — за стільки літ існування польської держави — не вміла викликати в українському громадянстві прихильних настроїв, що те польське громадянство стоїть завжди проти сутніх вимог українців, яких здійснення належиться їм не на основі торгів з партією УНДО, але тому, що вони слушні, що випливають з духа конституційної рівности; що й поляки в подібному становищі робилиб таксамо, як українці. Очевидно, що такі слова це собі звичайна „химера" одного з редакторів, сплоджена по якомусь смачному і ситому обіді, „химера", якої чейже в Польщі ніхто поважно не брав і не бере, бож — „вова ще не йде"...

А тимчасом іде все по старому: кольонізація, неймовірно високі кари на священиків за виголошені проповіді, заборони ходити до шкіл Рідної Школи з дальших околиць, позбавлення права студій тих студентів, що стоять у судовому слідстві (якого не спішаться вести), припинювання українських товариств, виселення з т. зв. „приграничної смуги" і т. п.

Назагал польська кермуюча опінія, оцінюючи заяву посла Целевича як „надзвичайно оглядно й дипльоматично зложену", всетаки жаліється, що українці ніде не поборюють Гітлера, що політична лінія українців не змінилася, що позичку деклярували українці не з охоти чи з любови, але з куртуазії й опортунізму, що українські посли голосували за повновласті для президента держави й не виступали проти тез міністра Бека, „бо не було фармально іншої можливости".

Не забули і за американських українців.

А вже найцікавіше становище до тієї розмови посла Целевича заняли „вшехполяки" вчора (3. червня). Вони пишуть:

„Причина тієї спритної енунціяції є зовсім інша, а не нібито зміна орієнтації українських політиків. Ґерманофільське наставлення українців і їхні симпатії до німців є у світі загально відомі, тому в часі, коли цілий світ, а особливо Анґлія з Домініями і Злучені Держави заняли становище проти німецької політики та їх захланности, то симпатії для німців могли бути для українських мешканців Канади і Злучених Держав не тільки невигідні, але й шкідливі, а що найважніше — дати для влади тих країв підставу до примінювання певних засобів і утруднень супроти тамошніх українців. Моглоб то також шкідливо відбитися на тамошніх українських інституціях і пресі, як також і на грошевих посилках до старого краю та тутешньої української преси"...

Чи воно правдиве, це наші українці в Канаді та Злучених Державах краще знають. На всякий випадок нехай не привязують занадто великої уваги до слів, киданих відповідно до потреби. Цеж також один із засобів політики, що має на меті зберегти можливості живого існування, без великої зупинки.

Львів, 4. червня 1939.

X.

ЛИСТУВАННЯ РЕДАКЦІЇ

І. Д., Ґарденвіл, Н. Й. — Дякуємо Вам, що не пожалували навіть оплати за „спешел делівері" й вислали витинок з американської ґазети. Ми мали вже в руках згадку про це в іншій американській ґазеті, але та новинка, що передана у надісланім Вами витинку, подає повніші відомості про Україну. Тішимося, що є стільки наших людей, що так пильно слідкують за тим, що пишуть американські ґазети про наші справи.

ЗБОРИ ВІДДІЛІВ У. Н. СОЮЗУ

ЧЕСТЕР, ПА. Піврічний мітинґ Товариства Запорозька Січ, від. 388., відбудеться в неділю, 2. липня, в годині 2. по обіді. Буде справоздання контрольорів з приходів і розходів за пів року і ще є інші справи до полагодження. Кожному членові пригадується, що хто не заплатить розмету за два місяці, буде суспендований, бо нині велика депресія, а каса не може за нікого вплачувати розмету. Нехай не бракне нікого з членів на мітинґу. — Петро Гливяк, предс.; Іван Михальцевич, кас.; Йосиф Бринґілевич, секр.

Остап Шинкаренко.

МАДЯРСЬКИЙ НАПАД НА КАРПАТСЬКУ УКРАЇНУ

(Протокол зізнань).

(3)

Чим дальше до вечора, тим виразніше чути скорострілі та стрілянину; видно, що фронт наближається. Коло години пів до 4-тої зривається в місті більша стрілянина; це наші останні розстрільні залишають місто, відступаючи на Тячів. Мене забули повідомити про відступ з міста і я, не знаючи нічого, держу дальше касарні. Доперва десь коло пів до 5-тої припадково від одного вістулаючого товариша дочувся я, що такий наказ був виданий, лише звязковий не дійшов. Негайно даю наказ опустити касарні, але з огляду на те, що Хуст уже занятий, а дорога до Тячева також у мадярських руках, мушу відступати в гори. Відступаю в напрямі Бороняви, Данилова на Золотарево. В Золотареві реквірую вози та спішимо цілу ніч через Чумальово на Баню, де стрічаю відділ під командою полковника Филоновича. Разом, не відпочиваючи, досягаємо в год. десятій Вульхівці, пів о одинацятої Нересницю, де мадяри й жиди зібралися витати мадярську армію. Не мале здивування було в них, коли побачили нас. Зриваємо мадярські прапори та кидаємо в ріку. Надїжджає на коні полковник Гузар і перебирає команду над цілим відділом.

Дальше наш шлях веде горами в напрямі на Вижню Апшу. Йде дощ, сніг, велике болото, дорога дуже тяжка. Гори досягають до 1000 м. Над вечором ми є в Нижній Апші та злучуємося з двома сотнями поручника Сулятицького. Вечором до півночи маневруємо над Великим Бичковом, де маємо перейти румунську границю. Без перешкод зближаємося до Тиси, ловимося попід пахи й так спільними силами переходимо на румунський бік. Було це по півночі, а мороз був дуже сильний. У селі Карачоні (Кречунів) домучилися ми до рана, і аж тоді прийшла румунська погранична сторожа, завела нас до школи, де почали нас роззброювати та ґрабувати. Потому запровадили нас до якоїсь другої школи, де ми дістали трохи їсти. Коло полудня приїхало мобілізоване військо, нас вивели на дорогу, поставили в трійки, окружили баґнетами, ззаду на автах скорострілі, й так ми рушили в похід. Нас було 242 людей. Мушу підчеркнути, що полк. Гузар з багатьома іншими не перейшли до Румунії, а що з ними сталося, не знаю.

Нас привели до Великого Бичкова на міст, де стояли мадярські гузари, отворилася на мості брама й нас видали мадярам...

Мадяри завели нас до української ґімназії, де примістили у великій ґімнастичній салі. Зараз почалися ревізії, відбирання всім річей, включно з хусточками та черевиками, та зробили список. Якийсь пан з польського консуляту забрав аспіранта Володимира Стахова-Павлюха; що з ним сталося, не знаю. Потому повкладали нас на землю лежма, а в дверях поставили два скорострілі. Перші побої почалися того дня вечором.

Якийсь десятник, що вмів по словацьки, почав з нами переводити руханкові вправи, котрі полягали в тім, що треба було пів години тримати руки догори та стояти на колінах. Кому мліли руки й він їх опускав, того витягали на середину й били спеціяльно. Хворим казали на середині танцювати козачка з присюдами. Цілу ніч ми знову не спали, бо сторожа, щоб їй не нудилось, витягала раз цього, раз того і била, куди попало. Назагал, поки були гузари з Ніредьгази, ще так зле не було, але положення дуже погіршилось, коли прийшла по двох днях мадярська піхота — гонведи. Вони завели у битті систематичність. Почали водити на вислухи, ну й притому здорово бити. Два дні по нашім прибутті впала також комісія з мадярським полковником, жандармами та цівілем, якимсь Шальком. Той останній нам заявив, що він нас усіх добре знає, працював в уряді Карпатської України та що він з нами зробить добрий порядок.

Я попав у полон у повнім січовім однострою. Одначе вдалося мені здобути в інж. Волянського лещетарські штани і тим став я цивілем, бо свій однострій викинув. Всю увагу жандарми присвятили виключно тим, що були умундуровані. В страшний спосіб били поручника Сулятицького, котрий не заперечував, що був командантом ґрупи, дальше четаря Федака Граба й аспіранта Нищея. Тих в однострях вибрали в числі 40 осіб, умістили їх на сцені та дали їм назву „Відділ смерти". Наступна ґрупа була тих, що признались, що походять з Галичини. Було їх коло 160 чоловік. Остаток творили прикарпатці, придніпрянці й чужоземні пашпорти (нанзенівські). Я дістався до ґрупи севлюських учеників тому, що володів мадярською мовою.

В такім порядку ми сиділи в салі; коло кожної ґрупи стояла сторожа, щоб не можна було перебігати з одної ґрупи до другої. По тім розсортовані пани відїхали до Рахова. На другий день прийшла піхота мадярська та жандарми з Пейчу. Тепер у битті повстав уже реґулямін. Почали водити на переслухування на ґалерію руханкової салі. Переслухуваному треба було перейти поміж два ряди узброєних вояків у нагайки та поліна й баґнети та взагалі, хто що мав. Вояки голосилися до тої праці добровільно й доки такий дійшов до переслухання, валявся в крові. Цілий коридор, куди переходили на переслухання, був скрівавлений, а звідтам доносився часами надлюдський крик розпуки катованих.

Так вони день і ніч переслухували, поки не переслухали всіх. Одного разу, здається четвертого дня нашого полону, нагло зробили алярм; замісць легких скорострілів поставили тяжкі, казали всім стати на коліна, обернутися до стіни, руки догори, а між тим ладували скорострілі. Втім впроваджують на салю священика, монаха ЧСВВ, і питають, хто хоче сповідатися. Голоситься багато. Решта, хто хоче, може написати листа до дому та дають папір. Надворі чути шелест, якби копали яму. Дальше паде наказ молитися. Всі моляться. Потому раптом нічого... ідіть та лягайте собі на свої місця. (Душевні муки. — Прим. Шинкаренка).

Найстрашнішою карою був карцер у пивниці, коли голу людину кидали до тоїж таки пивниці. **Там попросту такий замерзав.**

Дальше, коли вони змучилися бити самі, то поставили битися двох наших, котрі доти мали битися між собою, поки не йшла кров. То знову на Січовиках тренували ріжні боксерські удари, як до мішків. „Ану, каже один мадяр до другого, дай йому, але одним ударом так, щоб йому долішна щока відбилася, та подібні річи. Один молоденький, 17-літній Січовик, на назвище Корнафель, коли його били по лиці, засміявся; тоді його вояки взяли в кут і там почали бити прикладами по ногах, потому по нирках та по бороді. Хлопець зімлів, його звідтам витягнули за ноги, кинули між ряди й казали дати води йому. Він всеж таки, як прочуняв, засміявся. Люди з голоду терпіли велику муку, бо діставали раз денно їсти, що приносили люди з Великого Бичкова. Одначе лише зпочатку вільно було роздавати воду до схочу; пізніше й то обмежено. У салі ми спали на долівці, тому скоро розмножилися воші, котрі ширилися застрашаючим темпом.

Ми мали кількох ранених. Один з них, Січовик Дикун, був тяжко ранений у руку. Тож ми просили відразу священика, щоби прислав лікаря, одначе лікар прийшов аж пятого дня. Без перевязання рани та через нечистоту названий дістав затроєння крови.

(Дальше буде).

ЗБОРИ ВІДДІЛІВ У. Н. СОЮЗУ

БЕТЛЕГЕМ, ПА. Піврічні збори Сестрицтва ім. Ольги Басарабової, від. 47., відбудуться в суботу, 1. липня. Проситься всіх зійтися на 7. годину ввечір і вислухати справоздання за 6 місяців. — Марія Заблоцька, предс.; Анастасія Паламар, кас.; Катерина Явна, секр.

ГОЛОСИ ЧИТАЧІВ

ЩЕ ПРО НАШУ УЧАСТЬ У СВІТОВІЙ ВИСТАВІ.

Вичитую у „Свободі", що є нарікання, що американці на американській програмі поводились гарно, а ми на українській не так. Скажу від себе, що в першу чергу американська програма не була така цікава для американців як українська для українців. І вже з того огляду не треба було американцям ставати на крісла, щоби щось побачити. Друге: на американській програмі було куди менше людей, ніж на українській. Тому не треба було американцям тиснутись. Трете: американська програма була за дня, а наша, коли вже потемніло й було мене видно. Як стало вечоріти, то присутні стали непокоїтись, бо добре не бачили програми, особливо, коли зачалися танці. Тоді люди зачали ставати на крісла. Тут більша вина американського Комітету, що не хотів нікого з нас допустити до вдержування порядку, а стояв на тім, що це до нього належить.

Я сам знаю одного, що казав, що був би зараз дав $5 за крісло, щоб міг усе добре бачити. Тому це для нас наука. Як іще раз будемо влаштовувати такий виступ, то треба себе забезпечити перед такими випадками. І треба тоді подавати в „Свободі" наперід поучення, як треба заховуватись. Бо як звалиться така маса народу, як це було на Українських Днях на Світовій Виставі в Ню Йорку, то вже запізно людей поучувати.

Добре є, що робимо заввагu. Але мусимо притому памятати, що український виступ був великим успіхом. Все інше це дрібниці в порівнянні до того успіху. І так треба дивитись на справу. Мені ще досі в ухах спів п. М. Голинського. Його всюди було дуже добре чути. Я сам бачив, як багато чужинців поставало й слухало його співу. Хто за тим слідкував, той бачив маси чужинців, що відвідували ріжні павільони, як вони пристанули і прислухувались до української програми.

І. Шелест, Ню Йорк, Н. Й.

„СВОБОДА" І ЖІНКА.

Користаю з нагоди, що тепер читачі дискутують над „Свободою", і зверну увагу на те, що останніми часами поміщуєте багато статтей на „жіночі" теми. Це дуже цікаве явище. Воно без сумніву буде додатнім впливом на психіку нашого жіноцтва. Ваша остання стаття в рубриці „З Дня" в 145 числі „Свободи" є надзвичайно щодо змісту й загального тону. Колиб таке я написала, то неодин сказав би, що жінка хвалить жінку, чи тягне за своїм полом. Але тут вона написана чоловіком, що дивиться на жінку з обективного боку й старається змалювати її відповідно до її здібности та її становища. Приклад із життя українського селянина, як і фільософічна дискусія на тему, чи жіночий рід вартніший від чоловічого, дуже влучні. Цікаве, чи самі редактори вірять у духову вищість жінки, чи тільки передають те, що написане англійським соціольогом Б. Киддом.

Часто стрічала я подібні думки в багатьох літературних творах чужих національностей, зате мало в нашій літературі. Мабуть на тому полі українці позаду й не бажаиб вивести жінку на сцену культурного, політичного чи економічного життя. Не думаю про визначні одиниці, про письменниць, чи надзвичайні жінки-піонірки, але про загал нашого жіноцтва. Подаю я це, щоб заохотити „Свободу" до поміщування більше таких статтей. Згадану статтю читано в гурті жінок і вони добре почувалися!

Марія Лехицька.

ЛІКУВАННЯ ЧЕРЕЗ ЗАМОРОЖЕННЯ.

Д-р Темпел С. Фей, професор університету Темпел у Філядельфії, відкрив новий спосіб лікування хорих людей: через замороження привертає хорому здоровля.

Спосіб цей полягає на тім, що хорого обкладають потовченим ледом подібно, як обкладають рибу, яка йде на склад. Електричні вітраки, поставлені коло ледового ліжка, вправляють воздух в круження навколо ліжка. Цим способом температура пацієнта спадає до 89 ступнів зимна. При цім чоловік попадає в сон, у якім оставляють його пять днів. Як засне, тоді усувають лід, а температуру в кімнаті держать на 60 ступ. понижче мерзнення. Д-р Фей і його помічник д-р Смит заявляють, що в такім сні чоловік може видержати 40 днів і більше. Сон цей приносить велику полекшу хорим на пістрякa.

Лікарі зауважили, що в часі сну биття живчика зовсім зникає, а биття серця можна пізнати лише при помочі електрокардіографу. Нирки, шлунок і інші органи травлення не ділають.

Можна би припускати, що це є ознакою смерти. Одначе проба крови вказує, що орган відпочиває і тіло зовсім не терпить через це, що органи травлення не ділають.

Хорому не дають ані води ані поживи, як теж не кажуть хорому, що його кладуть до такого сну, і коли він пробудиться, то не знає, як довго спав. Кава або теплий плин будить його зо сну по пятьох днях. Лікарі заявляють, що хорий по пробудженні не чує ніякого болю, а стан його як фізичний так духовий є багато ліпший.

Замерзлий не оказує найменших ознак запалення легенів. Не дістає теж простуди. Досвід цей показує, що замороженням убивається тільця скоро розвиваючогося пістряка від 10 до 90 процентів, причім біль зовсім зникає, а недуга обмежується.

Лікарі говорять, що цим способом можна буде лікувати всякі хороби мізку й ослаблення серця. В часі такого сну серце відпочиває, набирає нової сили, а тимсамим життя продовжується.

Чи цей спосіб лікування буде практичний, покаже будучність.

ок.

ШІКАГОВСЬКА ХРОНІКА

Подає Степан Куропась.

Вісти знад Гудсону, які наплывали до нашого міста через гетьманський „Наш Стяг", ніяк не справджуються. Доносили, що не буде Українського Дня на Світовій Виставі в Ню Йорку, бо адміністрація вистави не має з ким балакати, а навіть невідома доля тих грошей, які комітет зібрав на Український День. Очевидно, що українське громадянство не вірило „надгудсонським гетьманським кореспондентам". І переконалося ще й тим разом, що мало повну рацію — Український День — як уже всі знаємо — відбувся. Поборено величезні перешкоди з боку Совєтів, наш нарід зявився у величезній масі, й таким чином українська маніфестація таки відбулась, хоч заповідали невдачу.

Український Шкільний День влаштували отці василіяни в неділю, дня 18. червня, в городі своєї парохії на Гігінс. Програму Дня виповнили діти цілоденної школи при парохії о. о. василіян. Варто було бути і бачити, як наша дітвора серед страшної спеки, але в тіни дерев, співала, танцювала і промовляла. Дівчата, як звичайно в народніх строях, вивязувалися краще і було їх більше як хлопців. Діти, у віці від 6 до 15 років, почували себе певними у своїх виступах. Видно, що були добре підготовані.

Радили родичі і нарід. Та не менше раділи й сестри василіянки, що вчили дітей і підготовляли й цю останню програму.

Новий відділ У. Н. Союзу зорганізовано в місцевості Довнерс Гров. Відділ має назву „Клюб Української Молоді Тавншіпу Лайл" і має порядкове число 428. На початок вписалося до відділу 23 члени. Сама молодь від 16—24 років. Містечко Довнерс Гров віддалене від Шікаґа всього 28 миль на полудневий захід від Шікаґа. Мешкає там кільканадцять українських родин, які доїжджають до праці до Шікаґа. Це переважно власники своїх домів з 3—4 акрами землі під ярину. Досі там не було жадного українського товариства, хоч є школа, де вечорами вчать української мови.

150,000 неграмотних є в нашому місті на несповна чотири міліони мешканців. На перший погляд виглядає, що це дуже велика цифра, та коли перечислити на відсотки, то виходить усього не цілих 4%. Яка велика мусить здаватися цифра неграмотних у Польщі, коли відсоток неграмотних на Поліссі доходить до 50%.

Бейзболові дружини У. Н. Союзу приготовляються до спортового виступу підчас Союзового Дня, що відбудеться в неділю, 6. серпня б. р. А є в нас чотири того роду дружини відділів У. Н. Союзу: чч. 22, 301, 393 і 398. Пята, дівоча, дружина відділу 125-го (мабуть одинока того роду) доорганізовується. Дівчата вправляли бескетбол і не поспіли на час з бейсболом. У нас на заході грається переважно 16-цалевим мячиком і шікаґовські дружини приняли „сикстін інч бол" за свій. Дружина 398-го відділу товариства ім. Е. Коновальця стоїть дотепер найкраще, бо має доброго секретаря, який у час подбав про гроші і одностроі.

400,000 телефонічних апаратів є заінстальованих у домах нашого міста. Процентово телефонічну обслугу має 91% бизнесових підприємств, а лише 9% дуже маленьких заведень обходяться без неї. Зате лише 83% шікаговських родин мають свої власні телефони, а 17% родин остаються без вигод телефонічних апаратів. Яку велику працю виконують телефони в нашому місті, можна представити собі по тім, що 23% усього „бизнесу" переводиться телефоном, а бизнес цей доходить до кілька міліонів долярів денно.

Шікаговський кардинал Мунделайн дав офіціяльний дозвіл на грошеву збірку по всіх костелах своєї дієцезії в день 9. липня — як говориться в офіціяльному звідомленню — на поміч обороні свободи і незалежности Польщі. Збірку мається негайно пересилати на руки польського кардинала Гльонда. Польські священики нашого міста виконали в цей спосіб велику працю для свого народу, бо на оборону Польщі в неділю, 9. липня, будуть складати гроші всі католики, крім українців. Делегація польського клеру, на чолі з єпископом Боною, яка вимогла дозвіл на збірку від кардинала Мунделайна, заявила репортерам, що робить це на поклик польського кардинала Гльонда з Познаня. Дотепер гроші на оборону Польщі йшли на руки президента Польщі, Мосціцького. Збірка в Шікаґу й околиці принесла дотепер 263 тисячі долярів, а з цілої Америки разом 870 тисяч.

Петро Стефанишин молодший, молодий українець з нашого міста, є дуже подібний до знаного фільмового артиста Роберта Тейлора, великого красуня, за яким дуже побиваються дівчата. Часопис „Дейлі Таймс" приніс знимку цього молодого українського хлопця з покликом до дівчат такого змісту: „Дівчата! Варвара Стенвик вхопила оригінал Роберта Тейлора, а для Вас є добра нагода захопити дуплікат".

Шікаговська хроніка має в нас правдивих приятелів. Але є і такі, до яких належить редактор гетьманського часопису „Наш Стяг", полк. Олекса Шаповал. Не подобається йому це, що хроніка пише в дусі, в якому й „Свобода" пише. За це гетьманський редактор лає дописувача ріжними нечемними словами, звичайно українськими, але як йому їх забракне, то лає московсько-большевицькими, „селькорами" чи чимсь подібним. Не диво, що тепер большевицькі У. Щ. Вісти так часто покликуються на Шаповала і „Наш Стяг". І чому ні, коли і мова, якою Шаповал говорить на вічах, так зближена до мови Сталіна. Ось послухайте, що пише про нього його власний кореспондент в його таки газеті з 2. травня б. р. про його промову у Дітройті: „Кожне слово полк. Ол. Шаповала сказане з глибини серця, **так поважно греміло** з його вуст, що на салі запанувала незвичайна тишина. Люди були просто загіпнотизовані. А виявлена жовніром велика пошана до вожда українського народу (себто Скоропадського), що в боротьбі за державність Карпатської України виявив найбільше старань, у соток людей витиснула сльози з очей". Відтак полк. Ол. Шаповал **поважно відчитав** посланіє і т. д.

А комуністичні „Вісти" з Києва пишуть, що з нагоди повстання Карпатської України „**говорив поважно розумний** наш товариш Сталін, а слова його **плили поважно і громили** ворогів Союзу Совітських Републик".

МАМОРУ ШІГЕМІЦУ,

японський амбасадор до Англії, що відограє важну ролю в британсько - японським непорозумінні за Тієнцін.

PRESS REPORTS ON UKRAINE AND UKRAINIANS

ENTHUSIASTIC AUDIENCE ACCLAIMS MICHAEL HOLYNSKY . IN CONECERT HERE

AMBRIDGE, June 22—Its enthusiasm more than compensating for its smallness, an audience here last night acclaimed Michael Holynsky, Ukrainian operatic tenor, as easily the most finished artists ever to appear here.

The wide range of Holynsky's voice, its majestic volume, and the sweetness and purity of tone' on some notes, were praised by his hearers, among whom were people of many nationalities and musical tastes.

Large as it is, compared with other local halls, the High school auditorium could not properly contain a voice so powerful, trained for and heard in grand opera houses all over the world.

Encore Demanded

Except for a slightly apparent shortness of breath on some prolonged high notes, the singer handled his difficult program with ease.

The audience, preponderantly Ukrainian, liked most Holynsky's rendition of "Oy Kozache Meey," (Brave Cossack of Mine), applauding so wildly the artist was forced to sing one verse again.

At a small supper later, attended by a few friends, Holynsky explained that only the heat prevented his giving the audience the encores they had so often desired.

Preferred by this reviewer, however, was "Ey Skleniko Sklenena," Slovak folk song, which Holynsky sang with pleasing verve.

During two Italian arias, Cavaradossi from Puccini's "Tosca," and Vesti la Giubba, from Leoncavallo's "Pagliacci," he showed his dramatic sense and rigorous training in operatic roles.

Italians Applaud

Another Italian number, Improviso di Chenier, from Giordan's "Andrea Chenier," he did particularly well, drawing a good applause from the Italian part of the audience.

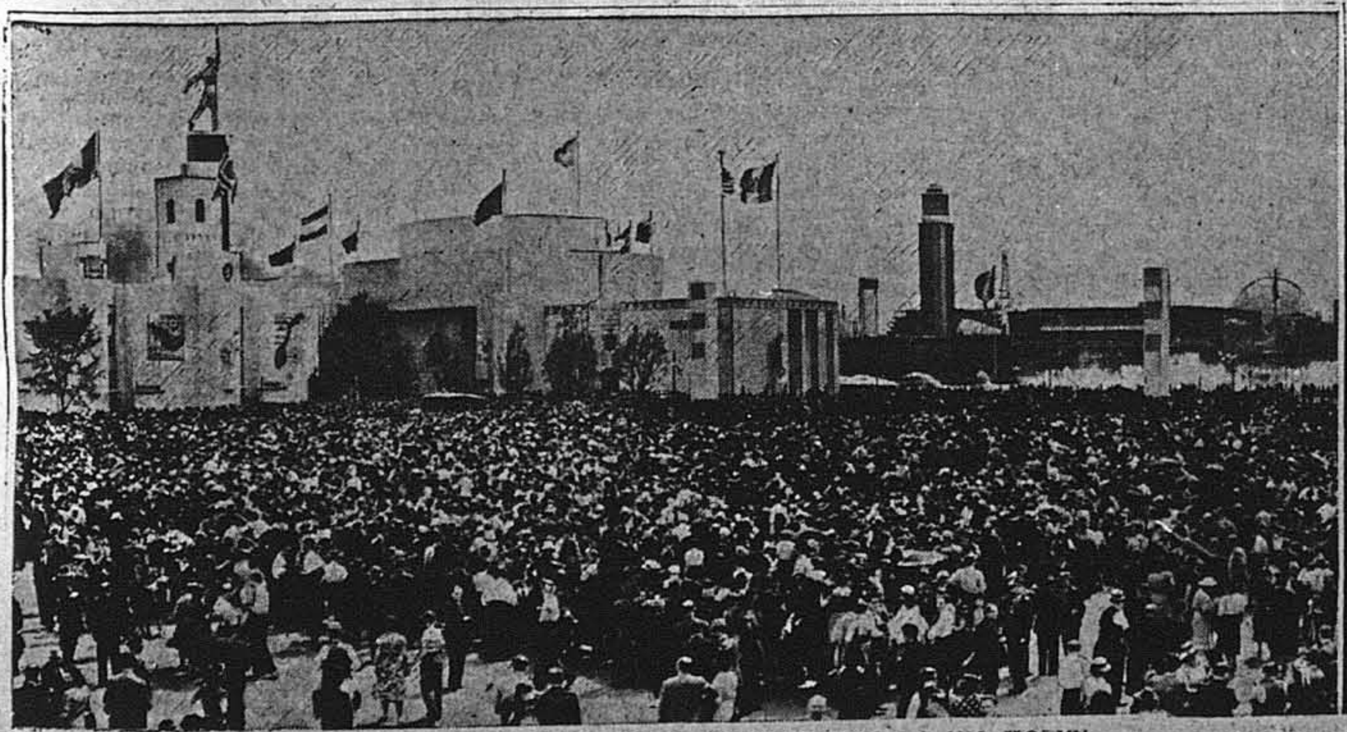
The music lovers who braved the hot weather to hear Holynsky were not disappointed; those who stayed away might be termed unfortunate.

Holynsky was fortunate in his pianist, Ambrozi Holowach, who through the whole concert, gave his principal just the background he needed, never forgetting for a moment he was accompanist and not playing a concert himself.

Restraint and beauty of tone marked Holowach's playing, especially in the softer treble passages.

A return engagement of Holynsky is expected later this year, with last night's reception indicating a full house then.

(The Daily Citizen, Ambridge, Thursday, June 22, 1939.)

НЕДІЛЬНА ЮРБА ВІДВІДУВАЧІВ СВІТОВОЇ ВИСТАВИ В НЮ ЙОРКУ.

РОЗМОВИ З МАРСОМ

На землі людям щораз тісніше, це наглядно бачимо в щоденнім житті. Тож не дивно, що сьогодні стрічаємо багато прямо фантастичних плянів оселення на планетах вселенної. Людина нестримно мріє про мандрівки в піднебесні простори та постійну лучбу з „невідомим світом".

Мрії вчених.

Ось недавно заявив Марконі, що вже в недалекій майбутності комунікація з Марсом знайде свій правильний шлях. Одночасно слід згадати, що вчений поробив у цьому напрямі низку ріжних дослідів. Між іншим 28 травня 1937 р. вирушив Марконі моторівкою на повне море, коли то Марс значно наблизився до землі, й поробив усі можливі заходи, щоб схопити з вселенної електричні хвилі. Проте ніяк не можна вважати фантазією сьогоднішні праці астрономів і космофізиків над урухомленням пробної радіотелеграфічної комунікації з цею планетою. А всі почини впертих дослідників може справді дадуть бажані результати, коли на Марсі існують розумні животини. Бож навіть найближчі дні можуть нам принести ревеляційні відомості.

Чи існує життя на Марсі?

При обговорюванні ріжних можливостей насувається нам у першу гергу на гадку одне питання: чи існує життя на Марсі? Отож зразу треба згадати, що на поверхні тієї планети запримічено темні місця, які відповідно до пори року зміняють свій вигляд, краску, тощо. Простори ці є без сумніву покриті ріслиною, яка впродовж року ріжно забарвлює свою зверхню шату. А в 1877 р. вирнув навіть погляд, що Марс замешкують живі істоти, які створили своєрідну культуру. Тоді міляньский астролог відкрив на поверхні тієї зірки штудерні канали, що вповні піддержували здогади про життя інтелігентних істот. Одначе наукові досліди покищо не потвердили ріжних міркувань, тож на цю тему кружляє ще багато версій.

Сьогодні ніяк не можна заперечити, що Марс є старим світом, на якому вже здавна запримітили учені проблески життя. Можна навіть сказати, що воно нагадує частинно життя нашої землиці.

Планета, що нагадує землю.

Коли голим оком глядіти на Марс, то це звичайнісінька собі зірка середньої величини червоної краски. А в дійсності Марс є чотири рази більший від землі та двічі більше віддалений від сонця. Оборот Марса довкруги сонця виносить 687 днів; тобто, його рік рівняється майже двом на землі, бож один оборот тієї планети довкруги своєї оси триває 24 год. і 37 хвилин.

Найбільше цікавитимуть нас обставини, що царять на Марсі. А саме: чи на отій планеті існує атмосфера? На це питання відповідь легка. Треба згадати, що астрономічні обсерваторії виконали низку світлин Марса в підчервоних промінях, які проникають доволі грубі верстви газів, а це свідчить найрадше про існування там атмосфери. Вона, як вказують наукові досліди — є загрубшки 80 кільометрів. Лиш не відомо, які складники становлять атмосферу. По сьогоднішній день незмінно устaлено існування кисня в атмосфері Марса, як теж добачено, в дуже малих скількостях — водну пару.

Температура є там нижча, як у нас на землі. Найтепліші місця, тобто там, де найбільше діляє сонце, мають + 14 ступнів Ц. Та у таких обставинах може добре розвиватися рістня й ріжні сотворіння. Але для них необхідні атмосферичні опади, чи пак вода. Учені догадуються, що мешканці Марса користають зо снігу й леду, що нагромаджується впродовж зими на бігунах і весною топніє. Вода, очевидно, не марнується, її розпроваджують штучними каналами по всій поверхні Марса. Таким чином звіринний та ростинний світ не натрапляв би ніяких перепон у своїй вегетації.

Гальо! Гальо! Тут земля!

Проте бачимо, що всі здогади про життя на Марсі — не є виключені. Ба, що більше, деякі вчені піддержують цілим зусиллям думку, що культура Марса є далеко старша від земської кулі. Може куди більше знали би ми сьогодні про оту простору зірку, колиб так її мешканці дали про себе знати, чи радше старалися навязати контакт із землею. Годі заперечити, що в цьому напрямі вони не працюють, щоб усім сповістити про своє існування.

Тож група впертих учених невпинно слідкує, чи одної гарної днини не завитає до нас сигнал із піднебесних просторів. Ось недавно італійський астроном Уго Д'Ателля запропонував, щоб Марсові вислати сигнали яскравого світла. Величанські джерела електричної енергії слід би уставити на Сагарі. Цей проект був би — на думку астронома — доцільний, а світляні знаки доходили би з цього місця до Марса. Знов жеж відомий математик Гавс проектує будову великого дзеркала, що скупчило би в собі проміння сонця, а згодом переслало на Марса. Ще інший учений радить розставити на Сагарі кілька дзеркал і перехрещувати проміння в атмосферичних просторах. Подібні спроби сигналізації започатковано в Америці, одначе по сьогоднішній день нема позитивних результатів. Астрономи є тієї гадки, що лише Сагара надається до того роду дослідів. Отож у найближчому часі мають там замонтувати рухомі рефлектори великанської сили, що служитимуть до здійснення сміливих плянів. Віденський астроном Літров радить, щоб у напрямі Марса висилати світляні знаки, чи радше ріжні світляні фігури, які мають звернути увагу тамошніх мешканців.

Справді заходять тут деякі труднощі; ось хочби це, що в стратосфері світло значно розпорошується та ослаблюється. Проте деяка група астрономів наміряє висилати в повітряні простори низку стратосферично-світляних бальонів, що зредукувалиб ріжні клопоти. Вони перелетіли би стратосферу й кинули би жмут яскравого проміння в обличчя Марса, що мабуть схотів би на це зареагувати.

Тож уже незабаром наукові кола принесуть нам чимало цікавих вісток. — („Наш Прапор".).

НАПАДЕНИЙ ГАЗЕТЯР.

Граф Ігор Кассіні, 22-літній журналіст, що пише в одній вашингтонській газеті новинки з „вищого товариства", зажадав арештування трьох молодих людей з Ворентону, в стейті Мериленд, за те, що, мовляв, вони напали на нього й обсмарували смолою й пірям. Арештовані кажуть, що вони в цей спосіб пімстилися за те, що Кассіні написав у газеті, що батька одного з них не пущено на приняття англійського короля.

ВЕЛИКА БРИТАНІЯ НА ШЛЯХУ ДО ПЛЯНОВОЇ ГОСПОДАРКИ.

Політичні обставини примушують Англію перевести „переоцінку цінностей" на велику скалю. Назріває міжнародній конфлікт, де треба буде боронити ненарушности імперії, її величезних територіяльних і маєткових засобів. Треба чимскоріше змобілізувати всі засоби оборони, розбудовувати воєнний промисл і в цілій ширині розгорнути дискутовану донедавна покищо теоретично воєнну господарку. Треба знайти не тільки грошеві засоби для намічення плянів дозброєння, але теж і кадри фахового робітництва, перегрупувати його відповідно до нових завдань, тощо.

Громадянство, зокрема господарські кола в Англії починають розуміти цю історичну конечність, яка вимагає жертв. Але з трудом таки погоджується консервативний по суті англієць на ті великі зміни, що мусять у висліді нових акцій заіснувати у приватному і публичному житті. Капіталістично-лібіральна господарка, хоч і обмежена в дечому, проте досі панує в Англії. Тепер заповідають її кінець. Величезні пляни й завдання вимагають зосередження волі і пляну... Потрібний плян, і то плян у всьому: у великому і в малому. Тому проектують окреме міністерство, де сходились би всі господарські нитки і звідкіля виходилиб доручення згідно з послідовною пляновістю. Це очевидно не знаходить підтримки особливо англійської лівиці, яка дальше боронить ліберталістичних позицій. Зновуж проєкти строгої контролі над оборотом, зокрема над оборотом на грошевому ринку, не подобається фінансовим колам. Та загроза, що її несе величезна еміграція капіталів з Англії до Америки, примусить урядові чинники до якоїсь радикальної акції, до загальмування переносу капіталів. Чи дійде до девізових поширень, так добре відомих в інших державах, між іншим у Польщі, вже в найближчих днях — годі покищо сказати. Проте не обійдеться без цього на майбутнє, якщо полохливість англійських капіталів не знайде іншого стриму.

СОНДА — ЦІЛЮЩОЮ МЕТОДОЮ

При боляках шлунка треба якнайбільше ощаджувати слизову болону, щоб вона могла якнайспокійніше гоїтись. Слизова болона покриває середину шлунка та дванацятопалову кишку; кишка лежить у продовженні шлунка, відділена від нього мясистим перстенем; коли пожива переходить зо шлунка до кишок — цей перстень відкривається. Від нарушеної слизової болони повстають боляки. При боляках шлунка не завсіди вистарчає дієта, основана на рідині (головно на молоці).

Хворих на вереди шлунка чи дванацятопалової кишки пробували відживляти через відходову кишку відживчими левативами, або дожильною дорогою, впроваджуючи до крови просто відживні субстанції як розчин гронового цукру. Але ці методи не були всилі запевнити недужому відповідну відживу. Тому значним поступом у таких випадках є введена по шпиталях і клініках відживa при помочі сонди. Тепер закладають сонду (тонку, гнучку гумову рурку) через рот, стравохід і шлунок аж до тонкої кишки. Тоді пожива оминає шлунок, не дразнить його і завдяки цьому за короткий час зникають такі прояви вереда шлунка як шлункові болі, печення, відбивання, блювоти тощо. Коли хворий проглине сонду, вона залишається в кишці кілька тижнів; звичайно не треба її тримати довше як три тижні. Хворі дуже скоро звикають до неї. Впроваджуваний сондою корм складається з мішанини яєць, сметани, топленого масла, цукру, молока і цитринового соку, з додатком травлінних ферментів. Корм подають малими порціями що години. Висліди лікування є дуже добрі, бо при цій методі 60—75 хворих зовсім видужують.

— На подвірі заведення для божевільних стрічаються два хорі.

— Пст! Уважайте! — каже один.

— Що сталося?

— Бачиш, сторож забув замкнути браму...

— То що?

— Можемо втекти.

— Втекти? Пощо? Їсти тут маю що, мешкання також, одяг дають... Я варят чи що, втікати з такого місця?

ТАРЗАН І СЛОНОЛЮДИ

17

Коли дощ змив сліди його пошуканки, Тарзан остановився під деревом, щоб розважити свої дальші рухи. Він був у країні бантангів, войовничого людоїдного племени. Мабуть схоплювачі Ґонфалі перейшли цими сторонами, бо між ними були бантанги.

Але може бути, що Ґонфалю і її схоплювачів полонили бантанги. В кожнім разі, вирішив князь нетрів, булоб добре відвідати оселю ватажка. Але де лежала ця оселя, він не знав, та він знайде її.

Він вийшов на низький ланцюг горбів, звідки поглянув у широку й красну долину. Там він побачив порозкидані шаласи дикунів. У середині лежало село, більше від інших. Це, він знав, була його мета. Але він мусить заждати, поки западе ніч.

Коли на землю зійшла ніч, він підвівся й випростувався. Його рухи такі були подібні до рухів лева, що дехто міг сподіватися реву з грудей звіра. Але Тарзан з малп залишився спокійним, коли поступав до людоїдської твердині.

Знищив родинне щастя.

— Бачиш, цей чоловік знищив мені родинне щастя — сказав пан Х. до свого приятеля, показуючи йому якогось добродія.

— А то зволоч! — кричить приятель, — а що він зробив?

— Оженився з нашою куховаркою й тепер моя жінка варить сама.